

БРАНИЧ

ЛИСТ ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ.

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОСТАВЉЕНИКА У СРЕБИЈИ.

Лист излази 1. и 16. сваког месеца.

КРАЂА

УЛОМАК ИЗ ЕНГЛЕСКОГ КАЗНЕНОГ ПРАВА.

НАПИСАО

Ј. Ђ. Авакумовић

(НАСТАВАК.)

VI. КАЗНЕНОСТ КОД КРАЂА.

Овај одељак требало би да отпочнемо одмах с говором о томе: како енглеско казнено право казни разне облике крађа. Но пре него што би то урадили, неће бити излишно да бацимо бар летимичан поглед на казненост крађе и код других народа. Ми ту, наравно, не можемо говорити о казнености крађе код *свију* народа; већ мислимо дотаћи се само *неких* народа и њиховог казненог права у овом питању. А приступајући томе природно је, да покажемо: каква је казненост била код неких старих, а каква опет код неких нових народа.

Почећемо са старим *еврејским* казним правом. Можда ће коме изгледати чудно, од куд да почињемо са овим правом, кад се зна, да оно не заузима никакво угледно место у праву у опште. Али при свем том ово има свог оправданог разлога. Еврејско старо казнено право у овом питању било је заступало са свим *засебно* гледиште, које је вредно знати. Евреји су крађе казнили само новчано. Истина да је *лопов* још морао накнадити и штету, коју би крађом другогме урадио; али ни то се не може уврстити у казне, већ на против то је било *само* вршење *грађанско-правне* дужности. Остаје дакле, да се у старом еврејском казном праву новчана

казна сматрала као редовна и једина за крађе. Старо еврејско казнено право мислило је, да би правда била довољно осигурана ако би лопов накнадно штету, и поред тога, ако би још претрпио и новчану казну због извршене крађе. Све што би лопов претрпио и преко тога, сматрало се, да је претерано.¹⁾ Овакво гледиште не налази се у казненом праву других народа, па за то је вредно било споменути га као особину.

Међу тим већ стари *Грци* имали су другачији поглед на крађе. У разним временима свога државног живота, они су прописивали и разне казне за лопове. Тако је грчко казнено право у почетку било врло строго на спрам лопова. Драконов закон у Атињана осуђивао је лопове на *смртну* казну. За то се за тај закон и говорило, да је „написан крвљу човечијом.“ Но доцније, Солон је учинио толико велику промену у атинском законодавству, да је за крађу, у место смртне казне, прописао само *новчану* казну. Овај Солонов закон о облику казне за крађе одржао се и доцније у Атињана. Но само у једном случају, по изузећу, задржана је смртна казна за крађу. А то је било онда, ако би ко, у времену опште глади, провалио ограду на каквој башти, па из ње украо смокве.²⁾ Нама можда изгледа чудна ова строга баш при крађи смокава. Али пошто је смоква јужно воће, које је један од главних производа у Грчкој, то је лако појмити ову јаку заштиту главне народне тековине. Вредно је да овде бар само поменемо и то, какав је поглед *Ликурга* имао на крађе, које би извршила деца. Тако је он узаконио, да се никако не казни оно дете, које би украдену ствар вешто сакриво; а на против да се казни строгим батинањем дете, које би украдо, а не би умело да сакрије покрађу. Овако је Ликург прописивао с тога, што су Грци, у његово доба, крађу сматрали као поуку у развијању ратног лукавства и вештине.³⁾ Но да су ови појмови погрешни, једва је потребно и да поменемо.

¹⁾ Blackstone, реч. књ. стр. 179.

²⁾ Blackstone, реч. књ. стр. 179 и 180.

³⁾ Berner, реч. књ. стр. 303.

Као год грчко, тако је исто и римско казнено право било у овоме различно у разном добу. Тако је ово крађу најпре делило на „furtum manifestum“ и на „furtum nec manifestum“. Првим именом звала се она крађа, гди би лопов био ухваћен на самом извршењу крађе. А гди би било противно, то би се звало „furtum nec manifestum.“ Прву од тих крађа Римљани су казнили врло строго. Тако ако би је учинио слободан грађанин, осуђивао би се да буде роб; а ако би је учинио роб, био би казњен смрћу.¹⁾ Док ону другу крађу казнили су Римљани само новчаном казни и то *двогубом* према вредности покрађе.²⁾

А доцније сматрала се код Римљана крађа у опште само као *приватно* кажњиво дело (*delictum privatum*). За то су тада о крађама вредила ова два начела: а) да се крађе редовно казне новчано; и б., да би због крађе могло бити осуде само ако би било тужбе од приватног лица или оштећеног.

Но опет било је и изузетака од тих правила. Неке крађе сматрали су и Римљани на против као дела кажњива по *званичној* дужности, и без тужбе приватног лица. У ред ових тежих крађа долазиле су ове крађе:

а., Крађа стоке са пашњака или из чопора, *abigatus*;

б., Крађа из купатила, *furtum balnearium*;

в., Крађе из гробница, *sepulcri violatio*;

г., Крађа наслеђа, *crimen expilatae hereditatis*;

д., Крађа са обијањем или проваљивањем, *effraction*, и најпосле

е.) Крађе ноћу учињене, *fures nocturni*.

Све ове крађе Римљани су казнили врло строго, а то је: јавним радом, или робијом вечном или на одређено време „*opus publicum vel perpetuum vel temporarium*.“³⁾

Старо *германско* казнено право постављало је разлику између крађа простих и тешких. За прве је одређивало *новчану* казну и то два пут, три пут, па и девет пути већу од покрађе. А тешке крађе Германци су казнили *смрћу*. Као

¹⁾ Vorner, реч. књ. стр. 304.

²⁾ Hélie, реч. књ. стр. 82.

³⁾ Verrier, реч. књ. стр. 305 и 306.

тешку крађу они су сматрали сваку крађу с *оружаном руком*, а нарочито *ноћу*; даље крађу *коња, волова и у оштите стоке*. А као неку средину између оних простих, и ових тешких крађа стварале су крађе: земљеделских алата; из цркава; гробља и воденица. Ове крађе старо германско право казнило је такође строго, само не смрћу, већ лишењем слободе на дуже време и са осуђеничким радом.¹⁾

Међу тим старо *француско* казнено право није имало нарочитих одредаба о самим *облицима* казне за крађе. На против оно је остављало судији врло много одрешене руке у томе тако, да је судија властан био према самим приликама и околностима да изрече врло неједнаку казну. Но при свем том било је нешто, што је код Француза увек важило као правило, а то је: да се за крађу није могла досудити *смртна* казна, већ само *лишење слободе*. Ово начело о казњењу крађе одржало се код Француза и до данас, само што је *code pénal* (казнени закон) у тежим случајима додао и неке *узгредне* казне као: лишење грађанске части и стављање под полициски надзор.²⁾

Налик на француско казнено право, и *наше старо* казнено право за крађу није одређивало *смртну* казну. То се види из Душанова закона, који је поред осталог, прописао и казну за лопове. У њему истина нема података о томе: да ли је и наше *старо* казнено право делило крађе на: просту и тешку; и по којим би знацима требало разликовати та два облика крађе један од другог. Али у сваком случају, бар толико је сигурно, да Душанов закон ни какву крађу није сматрао као тако велики злочин, да би због тога човека ваљало лишити живота. Најтежа казна за крађе била је у нашем старом казненом праву то, да се лопов ослепи.³⁾ А тим неодређивањем смртне казне за крађе, наше старо казнено право више је одговарало појмовима правде него, на прилику, германско и енглеско казнено право оног доба. Но на

¹⁾ Verrier, Lehrbuch, стр. 306—308.

²⁾ Hélie, реч. књ. стр. 83.
Article 401. du Code pénal.

³⁾ Душанов закон, стр. 49, чл. 153.

жадост не можемо да кажемо то исто и о нашем *данашњем* казненом праву. Јер докле *садање немачко и енглеско* казнено право не допушта смртну казну за крађу, — *дотле наше садање* казнено право допушта примену и *смртне* казне код опасних крађа у извесним случајима.¹⁾

Сав овај говор о казнама, које су, у разна времена и у разних народа, биле одређиване за крађе, истина је, у неку руку, удаљавање од засебног предмета ове расправе, од говора о *енглеском* казненом праву. Али при свем том, ми смо убеђени, да упоред тих разних одредаба код разних народа о казнама за крађе није излишан; па за то смо се мало и удалили од засебног предмета ове расправе. А по што смо овако споменули ту казненост крађа код других народа, сад је на реду да опширније покажемо, какве казне о крађама прописује *енглеско* казнено право. Казне за крађу у енглеском казненом праву биле су у почетку врло строге. Тако је било и код једног, и код другог облика крађе; како код тешке, тако и код просте крађе. Тек у новије доба Енглези су напустили своју првашњу строгост према лоповима, и у место тога, казну за крађе свели су у своје природне границе. И ону првашњу строгост; и ову доцнију саразмерну природност у одређивању казна за крађе, показаћемо најбоље тиме, ако узговоримо засебно о казнама простих; а опет засебно о казнама тешких крађа. За то ћемо тако и да урадимо, па одмах да почнемо са казнама за просте крађе.

Дакле:

А. КАЗНЕНОСТ ПРОСТИХ КРАЂА.

У разном времену, и у разним случајима, енглеско казнено право одређивало је разне казне и за саме просте крађе.

Тако је енглеско *обичајно* право делило просте крађе на мале и велике, те према томе допуштало и разне казне.

Ми смо напред већ казали да енглеско казнено право малом крађом зове сваку крађу у вредности испод 12. шилинга (тада смо казали и шта вреди шилинг.) А овде ћемо казати, да је ту крађу енглеско *обичајно* право казнило *батинама*

¹⁾ Нашег казног закона §. § и 223 и 223.

а доцније законом Ђерђа I. (већ смо казали, да је владао од 1714—1727.), казна се могла подићи и до *седам година заточења*, према засебним лакшим или тежим приликама, под којима би се извршило то кажњиво дело.

Док на против за велике крађе, које смо такођер напред обележили, старо енглеско казнено право било је прописивало само смртну казну. Истина да је у најстаријем добу, кривцу било дозвољено да смртну казну замени новцем; али доцније, Хајнрих I. (владао до 1150. године) забранио је тај откуп, и узаконио, да за сваку просту крађу преко 12 шилинга и по томе велику ваља одредити смртну казну вешањем.

Историски подаци сведоче, да се још пре девет стотина година по оној суми од 12. шилинга крађа делила на велику или малу; и да је та вредност покрађе имала онако огроман утицај на величину и сам облик казне. Али ма да тај утицај вредности на величину и облик казне има за себе тако давнашње доба, опет су и сами Енглези увиђали, колико је претерано, да се због саме вредности покрађе крађа зове великом, и нарочито да се с' тога казни онако строго. Особито се том утицају вредности покрађе на онако огромну казну замерало с тога, што се вредност ствари, у течају времена, знатно мењала док међу тим живот човечији остао је тако рећи, таксиран врло ниско, кад се и раније и доцније одређивала смртна казна за крађу преко 12. шилинга. Та очевидна неправда о утицају оволике вредности покрађе на онако страшну казну, као што је смртна казна, била је узроком, те су енглески поротници често изрицали, да покрађа не вреди 12 шилинга само да би кривца сачували од смртне казне. Но то је било само крпарење, које се не може да одобри са гледишта правде и морала; тиме се помаже очито извијање и удаљавање од истине. У осталом то је и несигурно, јер се не зна прво, какви ће бити поротници у појединим случајима оптужења; а још мање се може знати, да ли ће они да се послуже тим средством за олакшање кривцу. Састав поротника често је био дело случаја. Па да не би живот човечији толико зависио од случаја, то је енглеско

казнено право донније прописало, да се и за крађу преко 12. шилинга, дакле велику, а просту, кривцу може, по изузећу, досудити и друга, а не смртна казна. Но опет ни тиме још није била са свим отклоњена она неправда о досуђивању смртне казне за просту крађу. А тако је остало из два узрока. Прво, што је замена смртне казне била дозвољена само при *првој* простој крађи, а не и при *поврату*. И друго, што је било доста случајева, у којима се и при првој крађи морала досудити, без икакви приговора, смртна казна, чим би вредност покрађе била преко 12. шилинга. Тако је било за крађе: коња, вунених материја још на сушилу; материја још у фабрикама; оваца, крава и волова. А поред тога смрћу, се казнила и свака проста крађа, која би била учињена на пловним рекама, само ако би вредност покрађе износила бар 40 шилинга. Овде, не можемо пропустити да не поменемо још једну необичну појаву у енглеском казненом праву. Значајно је, да је старо енглеско казнено право прописивало смртну казну и онда, кад би какав поштански чиновник украо писмо с новчаним аманетом, које би било предато пошти.¹⁾

Оваква строгост у казњењу простих крађа није могла остати непромењена код Енглеца као народа разумног и образованог. Но при свем том, по урођеној нерешивости Енглеца, да што промене у законима, прошло је доста времена, докле је енглеско законодавство отклонило такву неправду из својих зокона. Тек Ђорђе IV. (напред је казано, кад је владао,) који је енглеске законе у многome довео у склад са развијеним напретком и цивилизацијом човечанства и у опште, модерним правцем казног права, — извршио је важну промену и у овом питању. Он је прописао, да се просте крађе не могу другачије казнити до: заточењем највише до седам година или затвором до две године. Таква је општа, начелна, одредба Ђорђевог закона; а која ће се мера казне применити у појединим случајима оптужења; то је закон оставио судији, да он то уради према засебним приликама и околностима дела, као и личним. А исто тако судији је остављено,

¹⁾ Blackstone, реч. књ. стр. 182—183.
Stephen, реч. књ. стр. 267.

да лопова поред казне: заточења или затвора, може да осуди још и на рад у затвору, као и да неко време издржи у *засебно*м затвору.¹⁾

Још је исти Ђорђе IV. узаконио, да се и проста крађа: акта и хартија од вредности казни онако исто, као и кад би лопов украо какву другу кретну ствар.²⁾

Најпосле исти Ђорђе IV. прописао је још и то, да се сматра и казни као проста крађа и свака крађа метала из каквог мајдана.³⁾

Ове законске одредбе Ђорђа IV. остале су и данас у својој важности тако, да се сме констатовати као опште правило данашњег енглеског казненог права то: да се за просте крађе не може да досуди смртна казна, већ само заточење или затвор, на украо се ма шта, и ма колико.

Исто тако и ону строгу казну о крађи постанских аманета укинуло је енглеско законодавство и у место ње, прописало је казне, које одговарају величини тог дела и опасности, која отуд потиче за друштвени саобраћај. Ова промена у енглеском законодавству извршена је у крађи не само аманетних, већ и простих писама, Сем тога казне су прописане не само ако би ту крађу извршио какав поштански чиновник, већ и ако би то урадио и какво страно лице. Закон је за све те случајеве крађа прописао, да се лопов може казнити само: заточењем, затвором или новчано, како већ судија буде нашао према засебним приликама и околностима. Он је истина поштанске чиновнике за те крађе казнио строже, него страна лица, али тек сам облик казне био је и за једне и за друге један исти.⁴⁾

Досадањи говор о овом предмету смерао је, да покаже, какве су измене извршене у новијем енглеском законодавству о казнености *простих* крађа. Резултат тога говора може се, као што поменуемо и напред, свести на ово:

Енглеско казнено право данас не казни *просте* крађе *смрћу*, већ *само* *лишењем* *слободе* *или* *новчано*.

¹⁾ Stephen, реч. књ. стр. 266.

²⁾ Stephen, стр. 266.

³⁾ Stephen, стр. 288.

⁴⁾ Stephen, стр. 95—101.

То је *опште* правило. Но колико ће се, у појединим случајима, оптужени казнити таквим лишењем слободе или новчано, — то је остављено слободном судском нахођењу да он цени и одређује према засебним приликама и околностима у сваком поједином оптужењу.

Оволико је било потребно да нарочито проговоримо о казнености простих крађа код Енглеза; с тога сад можемо да приступимо говору о казнености за тешке крађе.

(НАСТАВИЋЕ СЕ.)

БАШТИНА И СВОЈИНА

или

КОЛЕКТИВИЗАМ И ИНДИВИДУАЛИЗАМ КОД СРБА

написао

Мата Радосављевић

Баштина. — Стара српска реч. Долази од санскритскога *bha*, што значи: удадити, силну бити, јаку бити. Појам је о имовини. Развио се самостално услед породичног живота а пренашањем физичкога значења (санскритскога *bha*) на имовинске појмове. Не стоји ни у каквој вези са појмом *отац* нити пак *очевина*. Означава увек тврду сталну вечну стару и праву *породичну имовину* у супротности спрам привременог *жедреба* и превртљиве и непостојане *својине*. — Нарочита имовинска система (право баштино). Основа организацији старога српскога друштва. Искључно српска установа, али за данас не постоји више.

Сворнич — у грађ. законнику каже се још и *соистественост*. — Корен и значење речи свакоме довољно познати. Модерни је појам о имовини (бар за Србе). Означава увек апсолутну *личну имовину*. — Нарочита имовинска система (право сопствености). Основа организацији модернога друштва. Најпре римска, а данас космополитска установа. —

I.

Баштина је играла особито важну улогу у историји и животу српском. Сваки онај који се и најмање бавио изучавањем економних и у опште правних установа старих Срба, и који је у тој цели испитивао и изучавао старе српске споменике, морао се на свакоме кораку свога испитивања споттицати о баштину. У старо доба баштиним и правом бејаху регулисани односи не само у српској породици већ и у српскоме друштву. Али за данас и у овоме погледу, као и у многим другом, стари народни појмови не само да су осакаћени, већ

су и посве уништени, а своје место уступише новим модерним појмовима што их европска култура и развитак собом донеше. Баштино је право пропало, оно је изумрло и изгубило се; не налазимо га више ни у законцима ни животу српском. О баштини може данас сањати, а ово српско право за живо може сматрати само онај, који црпе своје назоре о баштини из модерног грађ. законика, овог каљавог врела народних појмова.

Унашањем грађ. законика у живот српски прекинута је свака веза са историјом и са прошлошћу српском. Овим закоником право баштино сатрвено је и уништено. На место тога створени су и у српскоме друштву нови имовински појмови и нови имовински односи који и по осталој Европи већином владају. Од проглашења грађ. законика влада и код Срба право сопствености. Како односи у српској модерној породици тако и односи у српском модерном друштву засновани су на начелу својине.

Према овоме грађ. законик чини управо прелом у развиту имовинских појмова и имовинских односа код Срба. До проглашења грађ. законика владало је право баштино, а од проглашења (по на овамо) влада и код Срба право сопствености.

Као што се из ово неколико речи већ види, наши назори битно се разликују од свију досадањих назора о имовинским појмовима код Срба. Док се до сада мислило да је право баштино и право сопствености једно и исто — мишљење које је такође и §-ом 212 грађ. законика санкционисано — наше је убеђење посве супротно: да су баштина и својина два посве супротна појма о имовини, да баштина карактерише старо а право сопствености модерно доба. У овој расправи управо и стављамо себи за задатак да паралелу између ових супротних појмова повучемо.

Без сумње да ћемо у нашем испитивању наилазити на велике тешкоће, прво: што долазимо у судар на владајућим окорелим назорима и наређењима грађанског законика, друго: што је право баштино остало до данас непознато и неиспитано, и треће: што у опште наука економна није још посве на чисто са имовином и имовинским појмовима.

Но разуме се да ми овом приликом нити ћемо испитивати старо српско баштино право нити пак модерно право сопствености у свој опширности њиховој) У анализу како

) За нас је главно имовинска система, стара и модерна, разлике њихове и како се модерна из старе развила.

старих тако и модерних имовинских појмова и односа упуштаћемо се само онолико, колико је то нужно да се поменута супротност између баштине и својине разумети може.

У првоме реду ваља нам нарочито још приметити, да је баштина искључно српска установа (право сопствености на против римска). Она се код Срба појавила, овде се развијала, па је овде најпосле и пропала. Овај српски појам о имовини не сме се никако са другим страним појмовима бркати, нити пак страним непотпуним речима преводити¹⁾, јер онда је збрка појмова неизбежна, а погрешке су одвећ лако могуће. Ограничавамо се дакле на старе и праве српске појмове и српску историју кад говоримо о баштини. Дозвољавамо да под сличним условима и приликама слични појмови и сличне појаве могу и у другом неком народу да се развију, али ови страни појмови нас се овом приликом не тичу, нити смо радили да их испитујемо. Ми баштину у расправи нашој узимамо увек онакву какву је у историји и животу српском налазимо, а остављамо сваком даће на вољу, да овај српски појам о имовини са страним појмовима пореди и сравањује, разлике и сличности испитује и истражује.

Но не само да је старо баштино право за данас пропало и изгубило се, већ је оно остало непознато и неспитано. Затрпано је у историји и прошлости српској; а застрто највећим мраком и тамом. У књижевности српској није довољна пажња на њ обрађена. Отуда управо и потичу разни погрешни назори и разна погрешна мишљења о баштини, отуда најпосле и заблуда да баштино право постоји још и данас, да је ово живо српско право.

Баштино се право из грађ. законика изучавати не може, јер као што је већ рекосмо, у овом законнику не само да су српски појмови погрешни и осакаћени, већ овим закоником баштино је право сатрвено и уништено. Што се пак и у овом законнику говори о баштини и баштином праву, то је најбољи доказ законодавчево незнања и непознавања појави. Како је баштина право већ давно пропало, то је баштина остала као шупља реч којој се тачно значење незна, и која се према томе понајвише без смисла употребљава. Модерни за-

¹⁾ Тако и пр. неки преводе баштина речју *Erbgut*.

По ово је сасвим непотпуно, јер својство наследности није једино својство које баштину карактерише, а друго оно не припада само баштини. Ово својство налазимо и код својине. И својина је само по себи и природи својој наследна.

По својству наследности баштина се разликује од ждреба, јер ждроб је појам не наследне имовине.

По системи наследства пак разликује се баштина и од својине.

конодавац не само да је побркао старе и модерне имовинске појмове (баштину и својину), већ као што ћемо видети, он је побркао ове појаве (које спадају у сферу социалнога) са појавама физичког света. Из законика у којем таква збрка појмова влада, баштински појмови и баштински односи изучавати се не могу.

Ово што рекосмо за писане законе, важи такође и за данашње обичајно право, јер баштино се право из народног живота такође изгубило.

Неки од српских филолога, у који ред ваља нам нарочито напоменути радове уваженог Даничића, пакушавали су да овај српски појам о имовини расветле и објасне истражујући корен и значење речи баштина. Овакво филолошко истраживање често врло много помаже науци, али није увек довољно и не достиже да се у имовинске појмове и односе некога друштва проићи може. За ту цел баш на против нужно је стручно научно испитивање. Правна, а у првоме реду економна наука, позване су да ово питање реше и расправе.

Да пређемо сада на грађ. законик, јер обарајући назоре модерног законодавца добићемо јаснијег појма о имовинским односима у опште, те ћемо и старо а и модерно доба лакше разумети моћи. Но због погрешака и заблуда у којима је огрезео модерни законодавац ваља нам отпочети на особити начин, ваља нам проговорити неколико речи о појавама у опште, и решити питање: да ли је баштина економни и у опште правни појам (појам о имовини), или је ово конкретни назив за физичке ствари; ваља нам рашчистити између појава физичког и појава социалног света.

За обично научно испитивање довољна је подела појава на *аноргански, органски и социални свет.*

Социологија бави се појавама из социалног или тако званог надорганског света, а на појаве анорганске и органске природе она гледа као на нижи физички материјални свет, што је опет предмет других наука. Предмет сваке науке тачно је одређен и опредељен с тога се ваља особито чувати, да се појаве међу собом не бркају. Тако н. пр. погрешно је кад неки социолог истражује кисеоник и водоник, као што је погрешно кад би неки хемичар или физичар па и психолог истраживао н. пр. баштину.

Социолошким испитивањем изнађено је да је друштво људско састављено из двојаких елемената: људи и материјалних добара.

Човек са свима својим физичким и психичким силама спада још у нижи свет. Тек радом¹⁾ својим живећи у друштву уздиже он себе из прљавог физичког света и постаје чињеница и активни елемент друштвеног састава, овлађује предметима спољњег материјалног света, а ступа и у разне односе са себи равнима. Радом се стварају материјална добра (у колико може овде бити речи о стварању), радом се оне придржавају, а радом се развијају и други разни друштвени односи. Јединично узевши рад је најпростије друштвено кретање. Укупно узевши рад је опет она тајанствена сила која све друштвене масе у покрет доводи, и која живот и моћ друштвеном организму ствара и даје. Рад има свог двојаког значаја.²⁾ Рад је најпре кретање у опште (оперативан значај рада), а у исто доба рад је кретање у извесном правцу (регулативан значај рада). Радом не само да се стварају и нагомљавају све друштвене масе (интеграција), већ се радом и по природи разних радова оне међу собом деле и расподељују (диференцијација), а у исто доба радом се оне у систематички склад и ред доводе (систематизација.) Радом се управо еволвира друштвени организам. Без рада и ово би биле само мртве масе и гомиле³⁾ нижих светова (анорганског и органског). Без рада нити би се могло развити ни постојати друштво људско.

Но и ако је за социолога рад човеков најпростије и јединично кретање, ипак ово кретање само по себи одвећ је сложене природе, јер потиче из човека као најјотпунијег и најсавршенијег створа органске природе. Све силе физичког и психичког света биле су у послу да се ова најпростија чињеница друштвеног састава створи и постане. Са гледишта других наука човек је опет најсавршенији ступањ што га може сила и материја у својој органској еволуцији да постигне. Најсавршенији створ органске природе јесте јединица и елементарна чињеница друштва. Када је физичка материја дошла до врхунца свога органског стварања и своје органске моћи, тада се тек зачиње друштвени живот, а наступа социолошко пенитивање.

Но социологија не бави се прљавим физичким и психичким силама које спадају за њу у нижи свет. Она претпостав-

¹⁾ Рад у ширем смислу речи као друштвено кретање у опште.

²⁾ Овај двојаки значај долази од човека као психофизичког створа.

³⁾ Мртве за социолога (са гледишта друштвених наука), а иначе са гледишта природних наука могу бити и живе.

ља знање и познавање појава нижих светова, у колико је то за њу нужно, а испитује социалне односе.

Из природе човека као фактора друштвеног лако је увидети природу социалних појава па и природу свију социалних односа. Како је друштвена потенција, рад човеков, надорганске природе, то и сва *стања* а и сви *односи* који се услед ове акције стварају и постају морају да носе овај карактер. Бар само овакве појаве и овакве односе испитује социологија. Овде престаје реч о физичким својствима и физичким односима. Надорганска својства не могу да дејствују на чула човекова; њих сазнаје само ум људски. Како сва својства тако и сви односи што их социолог истражује и испитује морају увек да буду више надорганске природе, иначе испитивање је погрешно и задира у круг других наука. Тако н. пр. *право* као *тело* или *ствар* не постоји, јер сва права потичу из дела и односа друштвених, и према томе сва права јесу *бестелесне* надорганске природе. *Право* као *тело* и *ствар* не може никакви здрав мозак ни да замисли. Може бити речи о правима на извесна тела и на извесне ствари, а не о правима као тела и као ствари. Право и ствари могао је да идентифицира само уобличени и занешени римски мозак.¹⁾ Правни појмови не може да упадају у чула човекова.

Но као што је потребно природу појава познавати и чувати се да се појаве разних светова међу собом не бркају и једно место другог не узимају, исто тако треба пазити да се при горенаведеној класификацији појава какве лажне разлике не увуку, те мислити да физичке ствари не улазе у састав друштва.

У крајњем реду све се даје свести на силу и материју као опште врело свега покрета и живота. Строго узевши у реалноме свету нема ничег другог осим силе и материје. Тајанствених сила и богословског тумачења појава наука се већ давно отресла. Па ни сама аорганска материја не може се више *мртвом* назвати у некадањем смислу ове речи, јер већ и она налази се у непрекидном кретању и стварању. Органски и социални свет јесу само виши ступњи што их сила и материја у својој еволуцији постизавају. Аоргански, органски и социални свет, то су разни степенни могуће еволуције силе и материје, а у самој ствари „бесловесна“ материја се код сва три света појављује, јер најпосле и дру-

¹⁾ Види §. 19^о. грађ. зак. у којем се каже да се *права сматрају за покретне ствари.*

друштво људско даје се свести најпре на људе и добра, а у крајњем реду на силу и материју. Аноргански свет то је богата ризница неиспршимо врело за више светове. Органска природа за састав свој црне материјал из своје средине и из нижег анорганског света. Надорганска природа друштво људско црне елементе из своје средине и из нижих (аноганских и органских) светова. У друштву људском физичка телеса постизавају највиши ступањ могуће еволуције.

Но из тога што се сва природа у крајњем реду даје свести на силу и материју, и што се сила и материја у свима световима појављују, не може се извести зукључак да све науке једно и исто испитују, јер кад би се само на физичка својства силе и материје ограничили, органски па и друштвени живот остали би нам посве непознати. Свакој науци је круг испитивања одређен, и свака испитује особиту врсту појава. Социологија испитује друштво људско, односе који међу факторима друштвеним постоје, односе који између ових фактора и материјалних добара владају. Сви друштвени односи пак, како односи друштвених фактора међу собом тако и спрам материјалних добара, јесу дискретне и надорганске природе, јер код друштава престаје реч о конкретном физичком срашћивању и о физичким својствима телеса.

У грубе погрешке против ових основних правила и начела науке могао је пасти само модерни законодавац, код којег је правничка свест јако помућена, и који не познаје довољно природу оних појава које је рад да регулише.¹⁾

Тако н. пр. *баштина* је социални појам, а обухвата извесне стварне предмете: земљу, кућу, њиву, ливаду и т. д. Земља, кућа, њива, ливада (и т. д.) то су опет физичке ствари. Без сумње да се ове физичке ствари и у друштву појављују и да су елементи друштвеног организма, но социолог никад се неће занимати физичким својствима ових ствари или телеса, нити ће мислити да физичка својства овој појави (*баштина*) њено баштино биће дају. Испитујући баштину социолог ће увећ истраживати њена социална односно економна својства, особито кад хоће овим својствима да ју карак-

1) Ни народна економија која од свију друштвених наука стоји у најближем додиру са физичком силом и материјом, не испитује физичка својства силе и материје, већ онај однос између силе и материје и економнога рада влада. Тако н. пр. својство физичке тврдоће извесних ствари без сумње да има уплива и стоји у извесном односу са економним радом, с тога и деоба капитала на *сталч* и *течни* и може да има економна значаја. — Рикардо н. пр. кад истражује законе о ренти, не испитује физичку каквоћу земље, већ утицај ове каквоће на производњу, т. ј. однос који између каквоће земље и економнога рада влада.

терише. Која су пак та својства, у томе лежи тежиште целог питања. —

Према свему овоме имајући у виду поменућу поделу и класификацију појава, нарочито пак имајући у виду надорганску природу социјалних појава, сваки онај који познаје српски језик и који зна и познаје значење употребу и примену термина баштине не само у старом писаном праву већ и у живом говору и језику знаће, да је баштина појава из надорганског или социјалног света, да је ово *правни*¹⁾ или прецизније рећи *економни* појам, појам о имовини, а не конкретни појам и назив за физичке ствари. Овај се термин као правни појам односи на физичке ствари (јер су ово предмети имовине), а не да означава физичке ствари саме по себи и природи њиховој (као што је то случај код термина и назива: земља, кућа, њива, ливада и т. д.) Све ово је тако јасно, да ми баш напротив за дужност нашу сматрамо да наведемо параграфе грађан. законика у којима се баштина за физичку ствар сматра, да неби неко о томе могао да посумња.

(НАСТАВИЋЕ СЕ.)

ПРОЈЕКАТ

ЗАКОНА О ПРАВОЗАСТУПНИЦИМА У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ

(Усвојен на другом год. скупу јавн. правозаступника.)

(НАСТАВАК.)

IV. Д Е О.

Правозаступничка комора.

§. 26.

Сви правозаступници у Србији састављају правозаступничку комору.

Седиште је коморе у месту централне управе.

§. 27.

Комора има одбор од петнајест чланова. Девет одборника бирају се из Београда, а шест из унутрашњости Србије.

¹⁾ Отуда се каже *право баштино*.

„Да си држи црков спас свободно како свако право баштино.“ (Господин Констандин Гласник XXIV. стр. 270.)

„Да им јест у баштину и у *јурочно* име“ (Цар Душан Милк. број 141.)

§. 28.

Комора бира одбор. Сваки члан коморе може бити изабран у одбору. —

Не могу бити бирани:

- 1). Они, којима је судском одлуком одузета управа над имањем;
- 2). они који су под ислеђењем коморе или под судом за кажњива дела (тачка 4. §. 3).
- 3). они који су коморским судом осуђени на новчану казну од 1000 динара, за време од четир године по извршној пресуди.

Ако који члан одбора изгуби право да буде изабран, он мора иступити из одбора.

§. 29.

Одбор се бира на четири године тако, да сваке друге године половина чланова иступају. При непарном броју иступа први пут већи број. Они, који први пут иступају, одређују се коцком.

Допуни избор за чланове, који би пре рока иступили, вршиће сам одбор и то само за остатак времена.

§. 30.

Не мора се примити избора, који је прешао 60. годину живота. Пре времена може иступити само онај члан, коме одбор то одобри.

§. 31.

Одбор бира из своје средине председника, пословођу и благајника. Ови часници морају бити из места централне управе.

§. 32.

Резултат избора мора се саопштити Министру Правде и Касационом Суду, и одмах објавити у званичним новинама.

§. 33.

У круг рада коморе спада:

- 1). да одреди пословник за комору и одбор;
- 2). да одобри средства за плаћање општих потреба и да одреди прилог чланова;
- 3). да прима рачуне које одбор полаже и да даје разрешителницу.

§. 34.

Одбору спада у дужност;

- 1). Да води надзор, да чланови коморе испуњавају своју дужност и да врши казнену власт;

2). да по позиву посредује у распрама између чланова коморе;
 3). да посредује при споровима који се породе из односа пуномоћства између некога члана коморе и његовог властодавца, а по захтеву властодавца;

4). да даје мишлења, која затражи Министарство Правде, као и она мишлења, која би суд затражио у случају спора између једнога члана коморе и његовог властодавца;

5). да управља имањем коморе и да јој годишње полаже рачун о своме раду.

§. 35.

Одбор и комора имају право да подносе Министру Правде представке и предлоге који се тичу интереса правосудства и правозаступништва.

§. 36.

Чланови одбора врше послове бесплатно; трошкови у готовом морају се накнадити.

§. 37.

Председник сазива скупове коморе и одбора и председава у њима. Комора састаје се редовно сваке године за време судскога одмора. А ванредно може се састати кад то нађе за потребно управни одбор или кад то захтевају двадесет чланова.

Одбор се састаје кадгод председник нађе за потребно или кад то захтевају четир члана одборска писмено и именују предмет, који се има решавати.

По одлуци одбора може се комора сазвати на сваком месту, где има првостепени суд.

§. 38.

Скупови коморе сазивају се јавним позивом у листовима, које пословник одреди.

Јавна објава мора изаћи бар 15 дана пре скупа.

Одбор се позива писменим позивом.

Писмен позив члановима одбора, који не станују у месту коморе, сматра се да је достављен, ако се позив преда најдаље пет дана пре скупа пошти на рецесне.

У позиву коморе мора се објавити предмет, о коме има скуп да решава. Други предмети не смеју се решавати, осим предлога да се комора опет позове.

Нове предлоге, које потпомажу десет чланова, изнеће одбор на решавање идућем скупу коморе.

§. 39.

Одлуке коморе и одбора доносе се апсолутном већином гласова. То исто важи и за изборе.

Ако су гласови подједнако подељени, решава глас председавајућег, а код избора коцка.

Чланови, којих се тиче предмет, што је на решавању, искључују се од решавања.

§. 40.

За пуноважно решавање у одбору потребно је да су у седници већина чланова.

§. 41.

О одлукама у скупу и резултату избора мора се саставити записник, који ће потписати председавајући и пословођа.

§. 42.

Председавајући посредује у свима пословима коморе и одбора, он извршује све њене одлуке и потписује исправе у њено име.

Новчане послове врши благајник; он је овлашћен да новце прима и да заступа комору у парницама.

§. 43.

Чланови одбора морају долазити на позиве по §. 34. тачка 1—3 да дају тражена извешћа и да се покоравају у том смеру издатим наредбама. Ко не дође на такав позив, а изостанак не оправда, казниће се до 150 динара у корист коморе. Без предходне опомене не може се изрећи ова казна.

§. 44.

Надзор над радњом одбора води по прописима овога закона Министар Правде. Против решења Министра Правде има места жалби Касациономе Суду.

§. 45.

Радови и наредбе коморе и одбора не подлеже никаквим таксама, исто тако као и сва писмена, упућена комори и одбору.

§. 46.

Председник подносиће сваке године Министарству Правде и Касациономе Суду писмено извешће о раду коморе и одбора.

(ЧАСТАВИТЕ СЕ.)

ДА ЛИ ПИЈАНСТВО ИСКЉУЧУЈЕ ОСУДУ?

Три решења енглеске пороте.

У француској, немачкој, италијанској и т. д. научној штампи је до сад чешће расправљано питање, да ли треба само *пијанство као такво* казнити, као и то, да ли судија при изрицању казне треба да се обзире и на тврђење, да је неко при извршењу казненог дела био напит, и да ли бесвесно, до онесвеснења попето пијанство може поништити урачуљивост извршеног дела или не. Објашњење овога питања нарочито су пострекавала човечна друштва против злоупотребе шпиритуозних пића. У поменутим земљама, а може се рећи и на европском континенту дана се у опште признаје, да се напшти не може извући прекору немарства, ако за време напштости повреди такве законе код којих се сама немарност казни. За намерне злочине пак узима правна наука с правом, да је одговорност бесвесном напштошћу поништена, јер је у ствари правна одговорност бесвесних лица сасвим независна од побуда, којима је сама несвесност произведена. Кад би се друкче узело, онда би се и суманути морали казнити, чија је суманутоост плод претходног хрђавог и раскалашног живота. Као што је пак познато, то се не чини нити треба да се чини. Али докле се ово овакво доста правилно схватање ствари налази на европском континенту, дотле је с њим сасвим друкчије у Енглеској и Америци. Тамо питање урачуљивости код пијанства још није сасвим одвојено од чисто моралних погледа на одношаје појединца. Мрзост, која се у вишим енглеским и америчким круговима показује против пијанства, не може се ни тамошњи судија сасвим ослободити. Само пијанство је тамо често предмет *нарочитих* оптужења. Но ово ће нас тим мање зачудити кад приметимо, да енглески правници — и поред Модслеја — још ни с појмом о урачуљивости сасма начисто нису. Тамо се судије и правници још увек држе чврето начела, да душевно болесне само онда треба казне ослободити, кад је код њих сасма нестало могућности да право од неправга разликују. Тек у новије доба почео је у Енглеској овде-онде да се осећа уплив психолошких наука коме се поједини елементи још непрестано одуширу, као опасном за друштвену сигурност. То колебање се огледа и у следећа три примера узета из најновије енглеске праксе.

I. Децембра 13/25. прошле године стајао је пред поротним судом у Ланкастру Јосиф Бен, оптужен да је у Барну с предумишљајем убио своју жену. На самоме претресу изнео је један од тужилаца (Cottingham) и потврдио доказима, да су муж и жена пре извршења Беновог злочина хрђаво живели, и да је томе хрђавом животу било узрок Бегово пијанство. Од прилике годину дана живео је оп-

тужени по судској пресуди одвојено од своје жене; но за време убиства живели су обоје заједно, пошто је оптужени својој жени дао био завет — и исти за неко време држао — да се неће ошћјати. Тај свој завет преломно је оптужени особито на бадње вече (1885), и из тога се изродила свађа, која је целу ноћ трајала. Оптужени није тога вечера ни легао у постељу, већ је у особитом раздражењу час силазио на улицу, час се опет пео уз степенице. Кад је у свитању првог дана Божића његова жена била пошла некој својој сусетци да ушита, које је доба, зауставио ју је изненадно оптужени, ударио је, нашто је она клонула у оближњу наслоњачу с грозом од ножа, који је овај у рукама имао. На ово ју је он ударио и истим четири пута убо, причинив јој 4—5 палаца дубоке ране. У смртним боловима она га је одгурнула ка камину, при чему му је испао нож из руке, а она је, изубадана, с млазевима крви, коленишке до у ходник измилела, где је у року од петнајест минута и душу испустила. Кад је један од мимопролазећих ушитао да ли је мртва, приметио је оптужени „ако није, онда би требала да буде,“ а пре но што су га у истражни затвор повели, желио је да види и целује своју жену, при чему јој је рекао: „живела ти или била мртва, ти већ знаш шта је неерећи био узрок.“ Кад су га затворили приметио је оптуженик: „Сад је све прошло; ја сам је својим рођеним очима видео, и све што сам учинио, учинио сам с расуђивањем.“ При томе је живео у тврдом уверењу да му је жена била постала неверна. Осем пијанства у општини се о њему ничега хрђавог није знало. Узев све у обзир његов је бранилац у својој одбрани тврдио, да је он душевно болестан, и да се за убиство не може одговорним учинити. На претресу је доказано сведоцима да се оптуженик за време извршења злочина налазио у јако узбуђеном стању, да се штапом ударао, као и да је лунао главом о зид. При разним приликама за време истражног затвора лекари су на њему примећавали лудило произведено злоупотребом шпиритузних пића (*delirium tremens, Säufferwahnsinn*), чији су напади чешће долазили пред извршењем злочина. Тек је била прошла недеља дана од последњег напада (под чијим је утиском и злочин извршен) а већ је наступио био други. Поред свега овога прогласили су га поротници — по саветовању од само пет минута — за крива, и председавајући судија, одобравајући изрично поротско решење изрекао му је *смртну пресуду*. Оптужени ју је сасма мирно саслушао, и колико се могло приметити, она на њега није учинила никакав јачи утисак.

II. Порота у старој Бејлеји имала је 1. (13.) Јула 1886. г. да суди раднику Џемсу Виљему, старом 18. година, оптуженом за извршено убиство с предумишљајем над својом сестром Јеленом В., којој

је било шеснајест година и с којим је он заједно као и са својим оцем плетарем мрежа — становао у једној соби. Децембра 2. (1885.) дошао је оптуженик око поноћи кући у напитом стању. Рекао је оцу да легне да спава, и узгред запитао како се нише име неке жене, којој је још нешто дуговао. У место да је сад и сам у постељу легао, упутио се оптужени — који је у исто доба као добровољац вршио и војну дужност — на двориште, од куда се наскоро вратио. По том зграби своју пушку, која је о дувару висила и одмах опали право пред собом, при чему зрно погоди његову сестру, која је у постељи лежала и проузрокује њену смрт. Отац му је по томе с великом муком и напрезањем отео оружје из руку. Доведен у истражни затвор, оптуженик је доцније пред истражним судијом тврђењима сам противуречно. Тврдио је, како је намеравао да најпре убије свог оца, затим сестру па онда самог себе. Признавао је да је своју сестру убио, а узрока томе нашао је у једном доста неуљудном писму, које му је она писала. С тога је собом узео и новине барута. Доцније је додао, како се нада да је његова сестра доиета мртва, и да ће он с тога на вешала отићи.

Изгледа, као да се неки војник по имену Малонеј његовој сестри удварао, па пошто је са својим пуком морао отићи у Ирланд, то јој је отуда и неко љубазно писмо писао. И баш ово писмо је морало раздражити гњев оптуженога. Дознало се поред осталог и то, да је оптуженик наспрам своје сестре био увек добар и врло пажљив и њежан брат, и да је своје понашање како наспрам ње тако и наспрам осталих променио нарочито од дана смрти неког свог пријатеља. Сведоцима је потврђено да је оптужени већ једном самоубиство покушавао, из чега би се извела његова душевна болест. Државни тужилац пак позвао је са своје стране два лекара, који су требали да потврде, да је оптужени потпуно здрав, те да му се злочин урачунати може. Пре тога је саслушан др. Савец (Savage), чији је преглед захтевао бранилац, и који је требао да потврди неурачуљивост оптуженикову. — Примећујемо још овде, да је др. Савец не само лекар већ и стручњак у правом смислу речи у психопатолошким наукама. — И ако оптужени није сасма суманут, рекао је исти стручњак у свом извештају, то он изгледа *сувише слабоумним* и то нарочито последством шпиритиуозних пића. На основу овога мишљења и још многих разлога, које је за време претреса прибрав, бранилац се трудио да поротнике увери о неурачуљивости оптуженога; ако пак ову не би усвојили, то он предложи, да оптуженог прогласе кривим за немарно — никако пак за намерно — убијство. Порота је према томе и осудила оптуженога за немарно убиство, које за собом вуче шеснајестогодишњу робију.

За време истраге се дознало, да је и отац оптуженога био пијаница, и да је овај већ од своје 17. године почео да пије шири-туозна пића и то у већој количини. Но прекомерно је почео да пије тек од дана, кад је умрло једно девојче, које је волео, и којим је намеравао да се ожени. Покушаје самоубиства чинио је увек у пијанству.

III. Последњи случај се тиче Е. Бизе (Bease), старе 31 годину, оптужене за убиство с предумишљајем свог деветогодишњег сина Ханриа. Оптужена је живела заједно са својим мужем, и имала је једино дете, које је нежно волела. Њено понашање је изгледало често чудновато, па је и онда изгледало поремећено, кад је самртничко дело (6. Децембра прошле године) извршила. Већ од неког времена она је била себи уобразила, да неко хоће да јој отме њено дете. Њена душевна болест је тако далеко била, да је један лекар још на два дана пре извршења њеног злочинства саветовао пријатељски мужу, јој, да ју што пре преда каквом заводу за сумануте.

Кад су по томе 6. Децембра око 8 часова у вече њен муж и брат с њом у истој соби седели и разговарали, скочила је оптужена у највећем узбуђењу са столице и јурнула на прозор, који је био затворен, и баш кроз једино окно, на коме није било стакла бацила је несрећница своје рођено дете на улицу пре, но што јој се у томе могло на пут стати. Учинив то узвикнула је „ја сам учинила“, а затим је више пута понављала: „они (без ближег опредељаја) хтедохте дете да ми узму.“ При паду је дете ударило о светилник а за тим о калдрму и лобања му је тако јако повређена, да од његовог живота више ни говора није могло бити, а кад је мати по томе доведена у истражни затвор изјавила је, да је она била приморана да то учини, да се шта више радује, што је то учинила, јер се тако њено мило дете сад већ налази међу анђелима на небу. Дете је пре тога добро неговала и увек била нежна мати. Морало се породити питање, да ли је у времену кад је дело извршила могла да суди и о његовој природи и правној важности, зашто је истражни судија потражио мишљење стручних лекара. По мишљењу ових оптужена је била душевно болесна и није претходно могла појмити важност и последице свога дела. Као основ душевне болести био је и овде дат *delirium tremens*. Председавајући се судија овом приликом није много мучио око стручњачки назначене болести, већ се ограничио на то, да каже, да је по стручњачком мишљењу оптуженица неурачуњлива и и да с тога даљи докази ни нужни нису. По томе је поучио поротнике, да је оптуженица у тренутку извршења оптуженог дела бесвесно делала и да даљег свог поступка није могла оценити, на што-

су поротници примили суманутост и упутили оптужену у завод за душевно-болесне осуђенице.

Може се рећи да је и поред Вентама и других дела казнено-правна наука у енглеској још увек у повоју, тамо још нема оне историске, философске и критичке борбе система, која се на континенту нарочито под утицајем свеучилишта развија. Консервативни нарочито у својим правним установима и погледима Енглези се још увек на правном пољу одуширу моћном утиливу природних наука. За доказ томе су доста и горња три случаја. У сва три случаја окривљеници пате од исте болести — *delirium tremens* — а ако међу њима има и најмање разлике она је искључиво у јачини исте. Па ипак њи двоје од њих нису подједнако осуђени; шта више између Бена и несрећне матере је грдна провала. Док се први пиће на вешала, дотле се другој дају све благодети друштвене, те ако оздрави, вратиће се опет своме мужу. Но разликовање у овим случајевима изгледа да и у томе лежи, што по некад лекари тврде душевну болест и не ударив нарочито на њен повод т. ј. уобичајено пијанство (трећи случај), док последње у другим случајевима као прави узрок душевне болести — на према томе и злочина — изнесе. С друге опет стране судије и поротници неће да се помисле с тим, да се ма ко оглашује за неурачунљиве с тога, што је дуже као душевно болестан, при чему је болест била последица прекомерног пића, био под лекарском негом. Стање у Енглеској у овом погледу црта нам већ горе поменути др. Савец на следећи начин. „До скоро се у Енглеској готово у опште узимало, да пијанство не даје никада никаква основа за извињање извршених казнимих дела, и да трајно болесно стање, које би било последица пијанства, не може никад пред оптужбом извињавати, с друге се опет стране признавало, да је ослобођење могуће, ако је ко год у вези с нападајем *delirium tremens*-а изван себе дошао, — ово ће се пак још пре моћи узети, ако је учинио какво казнимо дело, налазив се у исто време у стању ма каквог *признатог*(!) облика душевних болести, па макар ова била и последица прекомерног пића. Има тешких случајева, у којима је судијина дужност, да поротнике бар на олакшавајуће околности пажљивима учини. Тако може човек, који је пре кратког времена претрпео ма какву, па и најмању повреду лобање, ништа о томе не знати, да се по повреди главе много мање шпиритозног пића поднети може но пре исте. И тако се може десити, да ко год и после мале употребе шпирит. пића буде нетим преко сваког очекивања тако овладан, како овладан, како пре тога од много веће количине није био . . . „У мојој пракси, вели даље др. Савец, ја сам имао случајева с разним степенима смањења душевних способности пићем; између *простог затупљења и чистог лудила, постоји*

велика скала. Има случајева, у којима какво лице због урођених или других физичких недостатака прелази из стања само једног јединог нијанства у стање потпуне моралне покварености, и не имав никад ни пре ни после тога delirium tremens а *одмах* за њим каква друга душевна болест, која месецима траје. "Del. trem. је као што се већ приметити могло душевна болест произведена злоупотребом шпиритуозних пића. Карактерне су особине ове болести по Kraft-Ebing-у неспавање, тупост (stupor), дрктање спољних делова тела, несразмерно јако знојење и привиђавање страшила, због којих се онда насиља чине. У осталом је ово само један степен у току хроничног употребљивања како телесног тако и душевног организма прекомерног употребом шпиритуозних пића.

Ограничавајући се при приказу ова три практична случаја енглеских судова, ми ћемо само још приметити с *Рајхом* (Blicke in das Menschenleben-Leidenschaften, Lasten und Verbrecher... Schaffhausen 1886.) да не само злоупотреба већ и проста обична употреба шпиритуозних пића штоди, и доприноси и сувише нагомилавању преступа и злочина у данашњем друштву, при чему се мора имати на уму, да поједини од ових несрећних створова нису ни за само пиће одговорни, јер им је наклоност к њему наслеђем или другим телесним неприродностима урођена.

М. Р. В.

ИЗ СУДНИЦЕ.

XVII.

§. §. 511. и 512. грађ. суд. поступка о надлежности дежурног одељења касационог суда.

Касациони суд у својим двама општим седницама 17. Септембра 1881. г. Бр. 3187 и 22. Августа 1886. г. Бр. 2564. решио је: да се §. 512. грађ. пост. има тако разумети, да је задатак дежурног одељења касац. суда, да расматра сва она дела, која су побројана у §. 511. поменутог поступка, без призрења на то, да ли је по њима у првостепеном суду решавао цео суд колегијално, или сам дежурни судија за време одмора судског пошто се овде иде на то, да се извесна дела као хитна одмах реше.

Саопштио

М. Данјановић.

XVIII.

Пресуде судске, изречене на основу решења конзисторијског по §. 100. грађанског законика о издржању женином, не могу се поновити по основу пресуде конзисторијске, којом се брак разводи на штету женину, као криве стране.

Љибшца, жена Животе Плића, из Жабара, која раздвојено од њега живи, поднела је суду решење конзисторије епархије београдске, којом јој је у *основу* признато право на издржање за „време трајања брачне парнице,“ па је тражила, да суд осуди њенога мужа, да јој плаћа издржање по оцини вештака.

По овој тужби суд је учинио потребно извиђење, те је пресудом својом од 10. Јануара 1885. године, Бр. 2586., осудио мужа, да јој плаћа месечно по 60. динара *докле брак траје*, коју је пресуду, на жалбу мужа, Касациони Суд одобрио решењем својим од 10. Фебруара исте године Бр. 557.

По тој пресуди, муж је донекле плаћао издржање; но добивши пресуду апелаторијске конзисторије од 11. Маја 1886. године Бр. 271. којим се брак на штету женину разводи, нехте да јој плаћа издржање до тога дана, које износи суму 450. динара.

Услед тога, жена, за обезбеду ове суме, затражи забрану код суда, и муж нагнат забраном, положи новце суду уз тужбу, којом на основу пресуде апелаторијске конзисторије затражи поновљење пресуде судске, којом је на плаћање издржања осуђен, за то, што је, вели, пресудом апелаторијском доказано, да је његова жена блудница, те је по том основу брак на њену штету разведен, дакле, да она није била „невина“ страна, као што је конзисторија оним својим претходним решењем, давши јој право на издржање, изрекла — забранивши, да јој се положени новац до решења овога питања издаје.

По што је суд по овој тужби наследио дело, он је решењем својим од 6. Фебруара 1887. године Бр. 3082 нашао: да има места траженом поновљењу, из ових разлога: 1., „што је тражилац поновљења поднесеним пресудама духовнога суда доказао, да је брак разведен узроком женинога блуда, па кад ово овако стоји, онда жена није „невина“ страна, те да има право на издржање по §. 100. законика грађанског, већ је овде невина страна муж и он би по сили наведених законских прописа имао право на ужитак из зараде и имања жениног, ако би га она имала“; и, 2., „што се поднесене пресуде духовнога суда нису могле употребити у вођењу грађанске парнице за издржање женино, за то, што нису тада ни постојале; а како су оне за накнаду плаћеног издржања по §. 902. законика грађанског од решавајуће важности по тачци 13. §. 426. грађ. поступка, јер страна *повина*, као

што је овде жена тужиочева, није имала права на издржање, па кад је он то платио, онда има право да тражи повраћај онога што је платио, и да не плати оно, што је у незнању садањег стања платити имао.“

Касациони Суд, по жалби пуномоћника тужене стране, примедбама својим од 26. Марта текуће године Бр. 1191. уништио је горње решење суда из ових разлога:

„Кад се из извршне пресуде окружног суда види, да је жени тужиоца досуђено право на издржање одлуком консисторије епархије београдске, а поменутом пресудом, да је само количина истог одређена, и кад је консисторија своју одлуку донела на основу §. 100. зак. грађанског и тачни 6. §. 45. закона о црквеним властима, по којим прописима консисторији и припада власт, „за време трајање везе брачне између мужа и жене,“ определи овој издржање све до развода брака, онда се доцнијом пресудом консисторијском, којом се брак разводи у корист мужа, не може ништити ранија одлука исте, која је основана на општем принципу, по коме је муж дужан своју жену издржавати докле год брак траје. Па како прва одлука консисторије није изречена услед непотпуних доказа, и како је иста независна од доцније одлуке, нити је садањим доказима поремећено право стање ствари — то је јасно, да овде нема ни једнога услова из §. 426. грађанског поступка за поновљење ове парнице.“

* * *

Са свим је јасно, да је ова одлука касационог суда на закону изречена, јер пресуда државног суда у овоме спору последица је оног решења консисторијског, које је *основа* тој пресуди; па кад би се пресуде изречене на основу овог решења могле путем поновљења обарати, то би значило, да мирске судије имају право, да цене умесност или неумесност тога решења, што не може бити. На ову одлуку докле ми не би имали ништа да приметимо, јер смо и сами, заступајући жену по овој ствари, изнели у жалби оно гледиште, које се налази у одлуци касационог суда, само поводом резновања првога суда, мислимо, да је касациони суд у овој одлуци имао још следеће да изрече. Овде мислимо на прву тачку побуђења првога суда, која гласи: *„већ је овде невина страна муж, и он би по сили наведених законских прописа имао право на ужитак из зараде и имања жениног.“* Ово је побуђење касациони суд прећутао, не рекавши ништа, а по нашем мишљењу, то није требао да прећути. Питање је: да ли је у овоме резновање првога суда закону сходно? Опште и узајамне дужности мужа и жене, одређују прописи §. §. 109. и 110. законика грађанског. По првом, муж је покрај осталог дужан жену и „издр-

жавати.“ По другом, жена је дужна „мужа слушати, за њим ићи и у опште потпомагати и т. д.“ Овај пропис не ставља жени обвезу, да мужа „издржава,“ као што је то за мужа наспрам жене речено. Кад би закон хтео да ту обвезу стави жени наспрам мужа, онда би он то овде — у опште прописе — увретио. Не може се рећи, да је он то нехотично учинио, него то није учинио зато, што је налазио, да то није сходно. Те обвезе нема ни у специјалној одредби §. 10. зак. грађанског, јер у тој одредби стоји овакав став: „који ће се (ужитак) по имућству и имању мужевљу грађанским судом измерити,“ дакле и овде закон помиње само обвезу мужевљеву, нема дакле ни помена о узајамном издржању, што је још јасније речено у тачци 6. §. 45. закона о црквеним властима, која од рече до речи гласи: „на послетку оне (конзиеторије) суде и о томе: хоће ли жена, за време дакле траје брачна парница, или кад се иста сврши, добијати ужитак;“ те тако из овога се види, да ни општа ни специјална наређења, не стављају жени обвезу издржања наспрам мужа као што први суд рече, а касациони то прећутно одобри, што је према реченом погрешно.

Ст. Максимовић.

Л И С Т А К.

ДВОБОЈ У ЗАТВОРУ.

(НАСТАВАК.)

После догађаја који смо споменули живео је Шерут сасвим усамљен. Сваки дан учио се борењу и вежбао се од зоре до мрака. Једна једина мисао владала је њиме и постала му мета живота: освета, двобој на живот и смрт.

Једног јутра чуло се, да га је нестало.

Његов гостиничар преповедио је, да је Шерут једног вечера касно дошао кући, све рачуне измирио, ствари своје спремио и отпутовао, ништа ником не рекав.

Али међу француском колонијом пронео се чудоват глас, за који се није могло дознати, од куда долази. Говорило се, да грађанин Шерут није од своје воље отпутовао. Чуло се као да га је полиција притворила и тајно агентима француске владе предала.

Ма да ово није изгледало сасвим вероватно, то су ипак чланови колоније послали двојицу од својих људи кантоноској власти ради извешћа о том догађају.

Одасланици извршише своју мисију и имаћаху дугу конференцију са представницима власти. Кад су се вратили, они изјавише, да је гостионичар истину рекао. Шерут је изненада отпутовао, без сумње у каквом важном послу. Држало се да је отишао према белгијској граници, да вађа одатле оде у Бразилију.

Тиме је учињен крај сваком преповедању. Нико није више ништа говорио, и скорим се заборавило са свим на Шерута.

* * *

Међутим, све оно што су изасланици испричали, било је неистинито. Ствар је стајала овако :

Прво морамо казати, зашто је Шерут дошао у Генф, где је прве две недеље у тајности живео и једва се дружио са два три лица, за које се мислило или знало, да су шефови неке акционе партије. Донео је са собом план неке завере, који је изradio лондонски одбор, а требало је добити одобрење женевошког одбора. Шерут се понудио да уклони цара Наполеона III.

Он је тврдио да то може извршити и да има средстава, која никоме поверити није хтео. Није тражио, да то дело буде ствар партије, него је примио целу одговорност на себе. Само је желео да се у Паризу и у осталим великим варошима у Француској организује све тако, да се само црвена странка тим делом користи. Ставнио је одбору на расположење све своје имање и свој живот. Не можемо се упуштати у појединости, али ћемо приметити, да је долазак многих странаца у Париз због изложбе ишао у прилог целог плана.

Одбор је почео саветовати поднети му предлог, кад у један мах дознадоше за ужасне појединости о Шеруту. Никад није био у Америци, него је дошао из Шпаније где је под лажним именом проводио више година неки сраман знат. Осим тога је због крађе и јатаковања више пута и кажњиван. За то одлучише, да га не приме за свога члана и да одбију његов предлог. Ну због извесних обзира нису му хтели саопштити праву побуду ове одлуке. Само је д'Арлијзон у трепутцима гњева дао провидети истину.

Предстојеће објасњује тајну о путовању Шерутовом. Гласови, које су проносили, беху од чести основани. Њега су заиста притворили, али није одведен на француску границу. Женевска полиција предала га је Шпањолским агентима, јер га је њихова влада тражила због извршења простог злочина. Окривљен је био да је обијањем и оружаном руком извршио у Картагени крађу код једног од првих тамошњих банкара.

* * *

У ниској великој соби са влажним зидовима, у којој је због решетака на прозорима било доста мрачно, облачили су њих неколици-

на робијашко одело. Било је њих седамнајет, које су тога јутра довели шест обичних допона и разбојника и једанајет осуђених чланова комуне.

Тешко је било разликовати једног од другог; ошишана коса, обријано лице и једнако одело, давало је свима једнаки изглед.

Један официр и шест чувара стражарили су за време мењања хаљина. На једном крају те велике сале стајао је један робијаш снажног тела, ослањајући се на гвозђе и ланце. При његовим ногама стајала је справа за окивање.

На лицима чувара видело се неко смешење. Они посматраху робијаше и очевидно очекиваху нешто.

Комунисте су путовали у затвореним колима и за време преноза један другог није видео. Кад се сад сви ти пријатељи у један мах видеше, било је свакојаких призора, који су увесељавали чуваре. Међутим било је и тога да су неки од њих на друге песницама напали.

У један мах зачу се енергичан глас, снажан и озбиљан, а тако магнетичан, да је одмах престала сва вика и да се сви обрнуше на страну одакле долазаше тај глас. Комуниста који је говорио, није налично осталим својим друговима. Имао је строгу физиогномију, седу косу, а ослабело бледо лице, чије црте показиваху чврсту вољу, храброст и достојанство.

Он проговори само неколико речи и сви беху тронути. Он их је позвао, да достојно носе несрећу, опоменуо их је да један другом опросте и молио их да буду племенити и трпељиви.

Сваки се умприо и успокојио. И сами чувари нису могли прикрити, да их је тај призор тронуо.

Само је један стајао у средини сале, громким гласом потемевајући се речима онога, који је изговорио речи помирења и међусобног опроштаја. Кад овај виде тога, што је сам стојао, он се чисто упропасти и уступи неколико корачаја назад.

Д'Арлијзон и Шерут били су опет заједно.

(СВРШИТЕ СЕ.)

Б Е Л Е Ш К А.

Један казн. законик из прошлог столећа. Године 1796. изађе у Бечу казнени закон. за западну Галицију за који се у подпуном смислу речи може казати, да је крвљу написан. Он је одређивао да се преступни казне или смрћу кривца или тавницом. Ова последња казна била је подељена у најтежу, тежу и блажију. И најтежа казна тавновања била је одиста тежа него ли и сама смрт од руке целатове, а састојала се у томе што је казненик био затварао у засебној ћелији у којој је само толико било простора и светлости колико је неопходно нужно било и у којој је непрестано имао на ногама и рукама тешких окова а око тела опет један гвоздени котур. У недељи дана само му је три пута давано врућег јела али без меса, а у друге дане добијао је само воде и хлеба. За постељу су му служиле само две три даске а од сродника и других којих лица никад му се нико није смео приближити да говори. Код тежег тавновања казненик је мало лакше био окиван, и сваки дан је добијао топла јела но опет без меса; а у осталоме није било разлике у поступању с оним који је на најтеже тавновање био осуђен. Они пак, који су на благо тавновање били осуђени нису били окивани и имали су бољу храну. Са казном тавновања скончана је била за сво време и принуда на рад. И премда је и то већ толико објашњиво било, како је могао један такав осуђеник за телесна напрезања и бити способан коме се тако недовољна храна давала, још се као нечовечно и то мора означити, кад је речени казнени законик још и то одређивао, да се осуђеник може на рад нагонити још и постом и батинањем. —

М. Д.

ОДГОВОРИ АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Суду општине јагодинске. Примили смо претплату на „Бранич“ за целу 1887 годину 20 динара.

Др. Владимиру Чобанићу адвокату у Митровици. Примили смо 12 фор. авр. као улог на чланство за целу 1887 годину.

РАСПИС НАГРАДЕ.

Друга годишња скупштина јавних правозаступника у Србији решила је, да се распише награда за најбољу израду ове теме :

Показати узроке, са којих су недовољна садања законска наређења о личној безбедности у Србији и предлози формулисане одредбе, које треба о томе узаконити и у материјалноме и у формалноме праву.

Израда треба да износи најмање четири печатана табака.

Награда је 300 динара у злату.

Рок до кога треба поднети израђени предмет траје до 31. Декембра 1887 закључно.

Израђене темате оцениће нарочити одбор, састављен из судија, професора правног факултета и правозаступника. Награђена тема штампаће се о трошку друштвеном и она остаје друштвена својина.

Израде подносе се одбору удружења јавних правозаступника по уобичајеном начину при књижевним стечајима, (т. ј. име писца биће у запечаћеном савијутку, који ће носити исти наслов, реченицу, мото и т. д. као и израда, која ће бити без потписа.)

Београд, 21. Јуна 1887.

Одбор удружења јавних правозаступника.

ВЛАСНИК :

Удружење јавних правозаступн. у Србији.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК :

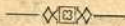
МИЛАН СТ. МАРКОВИЋ

ЈАВНИ ПРАВОЗАСТУПНИК.

Штампарија задруге штампарских раденика. (Добрачина ул. бр. 18.) Београд.

ЧЛАНОВИ

УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

I. Редовни чланови

Алексинац.

Никола Ј. Бабовић, адвокат
Светозар Жарковић, адвокат

Београд.

Александар Бранковић, адвокат
Вучко Грудић, адвокат
Велимир Ж. Јовановић, адвокат
Јован Н. Николић, адвокат
Јавићије Пантелић, адвокат
Јован А. Симић, адвокат
Лазар Газибарић, адвокат
Лука С. Вукомановић, адвокат
Милан Ст. Марковић, адвокат
Милан Миловановић, адвокат
Милан С. Мостић, адвокат,
Милован Спасојевић, адвокат
Милутија Ј. Марковић, адвокат
Михаило Кр. Ђорђевић, адвокат
Никола Капетановић, адвокат
Никола П. Николић, адвокат
Петар Татић, адвокат
Петар Миленковић, адвокат

Стево Добровојевић, адвокат
 Ђорђе Поповић, адвокат
 Ђорђе А. Ненадовић, адвокат
 Ђорђе С. Ђорђевић, адвокат

Ваљево.

Алекса Струнцилић, адвокат
 Коста Живковић, адвокат
 Михаило Гребенчанин, адвокат
 Марко Јакшић, адвокат
 Мирко Радовановић, адвокат
 Пера Драговић, адвокат

Горњи Милановац.

Живко М. Поњавић, адвокат
 Коста Борисављевић, адвокат

Зајечар.

Лазар Ивковић, адвокат

Јагодина.

Ђорђе А. Петровић, адвокат

Брагујевац.

Јован Јеличић, адвокат
 Љубо Ђ. Милојевић, адвокат
 Радован Филиповић, адвокат
 Сима Костић, адвокат

Крушевац.

Богдан Златић, адвокат
 Ђорђе Ј. Павловић, адвокат

Лесковац.

Коста Гребенаровић, адвокат

Лозница.

Никола Каралић, адвокат
 Никола Пејиновић, адвокат

Ниш

Васа П. Манојловић, адвокат
 Владимир Милинковић, адвокат
 Мита Стојановић, адвокат
 Михаило П. Бончић, адвокат
 Светозар Арсенивић, адвокат
 Чедомир Мариновић, адвокат

Неготин

Алимпије Савић, адвокат
 Душан Димитријевић, адвокат

Париз

Љим Чумић адвокат

Пирот

Доброслав И. Стојановић, адвокат

Пожаревац

Алекса Радуловић, адвокат
 Велимир М. Тодоровић, адвокат
 Живко У. Стојадиновић, адвокат
 Илија А. Бранковић, адвокат
 Мишо Ж. Јовановић, адвокат
 Стеван Максимовић, адвокат
 Стојан Д. Рибарац, адвокат
 Светозар Карачетровић, адвокат
 Ђорђе Берисављевић, адвокат

Смедерево

Лука Лукић, адвокат
 Петар Максимовић, адвокат
 Петар Радуловић, адвокат

Ужице

Благоје Стојадиновић, адвокат
 Стеван Драгојевић, адвокат

Шабач

Алекса Фотић, адвокат
 Данило Орељ, адвокат
 Јован Милинковић, адвокат
 Коста Денић, адвокат
 Михаило Посниковић, адвокат

Ђурија

Петар Д. Тирић, адвокат

II. Ванредни чланови*Алексинац*

Божидар Б. Мутавцић, судија окр. суда
 Димитрије Ј. Стојковић, судија окр. суда
 Драгутин М. Дединац, начелн. ср. алексиначког
 Јован Несторовић, председник окр. суда
 Коста Лукић, секретар окр. суда
 Милисав Н. Радивојевић, судија окр. суда
 Милан Радовановић, писар окр. суда
 Павле Узуновић, писар окр. суда

Београд

Анта Боди, судија вар. суда
 Андра М. Петровић, санитар. поручик
 Андра Ђорђевић, проф. вел. школе
 Александар Ђ. Грујић, секретар држ. савета
 Андреја Антић, секретар трг. суда
 Авдра Протић, писар трг. суда
 Арса В. Јовановић, државни правобранилац
 Владимир Ђ. Миловановић, аудитор
 Гига Гершић, професор вел. школе
 Димитрије Тадић, писар окр. суда
 Драгутин Гођевац, писар трг. суда
 Давид А. Којен, писар вар. суда
 Димитрије Гавриловић, секрет. Апел. Суда
 Димитрије Г. Радовић, председн. Касац. Суда
 Димитрије Маринковић, Мин. Правде на расположењу
 Јован М. Лешјанин, председн. трг. суда

Јован Лукић, секретар министар. финансије
 Јован Стевчић, секретар мин. грађ.
 Јован Кречаревић, аудитор
 Коста Н. Христић, председн. вар. суда
 Коста Д. Шпартал, писар вар. суда
 Љубомир Н. Стојановић, секретар вар. суда
 Лазар Поповић, судија вар. суда
 Михајло Барловац, пензионар
 Марко Ђорђевић, судија вар. суда
 Мата Радосављевић, правник
 Миленко М. Жујовић, секрет. мин. правде
 Михаило Стефановић, судија вар. суда
 Настас П. Антоновић члан вар. кварта
 Павле Ђ. Јанковић, судија вар. суда
 Павле Стефановић, рачуноиспитач главне контроле
 Петар С. Божић, секрет. мин. грађ.
 Павле Крстић, писар држ. савета
 Петар А. Пачић, писар вар. суда
 Стеван Ивановић, рачуноиспитач главне контроле
 Станко Лапчевић, писар тераз. кварта
 Сава М. Пиперин, писар Касац. суда
 Танасије А. Радовановић, судија трг. суда
 Ђорђе Новаковић, судија Апелац. суда
 Ђорђе Ж. Ђорђевић, проф. вел. школе

Враћа

Милош Китановић, писар окр. суда

Валево

Илија Бујдић, секретар окр. суда
 Илија Ж. Јовановић, судија окр. суда
 Марко С. Ђуричић, писар окр. суда
 Никола В. Станковић, писар окр. суда
 Петар Томић, председ. окр. суда
 Стеван Ј. Јанковић, судија окр. суда
 Тривун Милошевић, судија окр. суда

Вуковар.

Др. Ал. Рогулић, адвокат

Горњи Милановац

Алекса Ивковић, судија окр. суда
 Јов. Јевр. Арсић, судија окр. суда

Зајечар

Димитрије Вучковић, судија окр. суда
 Коча Радоваковић, председн. окр. суда
 Сава Нешић, судија окр. суда
 Сима Недић, секретар окр. суда

Јагодина

Милутин А. Поповић, писар окр. суда

Крагујевац

Аврам Шокорац, судија окр. суда
 Андреја А. Туцаковић, писар окр. суда
 Б. К. Маршићанин, писар окр. суда
 Драгутин Вукићевић, писар окр. суда
 Л. Стефановић, секретар начелства
 Ставра Јовановић, писар окр. суда

Лозница

Велимар Кундовић, правник и трговац
 Вучко Ђорђевић, начелник окружни
 Лазар Рајковић, секретар окр. начел.
 Павле Павловић, судија окр. суда

Лесковац

Велимир М. Живковић, судија окр. суда
 Влад. А. Петровић, секретар окр. суда
 Љубомир Адамовић, писар окр. суда
 Тодор Радичевић, судија окр. суда

Мохач

Др. Јосиф Јанић, адвокат

Ниш.

Андреја Ђ. Грујић, председн. окр. суда
 Љубомир П. Сгазојевић, председн. општ.
 Настас Антонијевић, писар окр. суда
 П. М. Симић секретар окр. суда
 Петар М. Вукићевић, писар окр. суда

Радомир У. Сарановац, судија окр. суда
Светозар Јанић, судија окр. суда

Неготина

Илија Мојсиловић, председник окр. суда
Јован Предић, судија
Милутин Ђ. Гајић, писар окр. суда
Михајло Т. Марковић, судија окр. суда
Прока Квежевић, писар окр. суда

Нови Сад

Др. Илија Вучетић, адвокат

Панчево

Др. Светислав Касаџиновић, адвокат

Пирот

Вићентије Петровић, секретар окр. суда
Гргур Станаревић, писар окр. суда
Јован Босић, председник окр. суда
Коста Јорговић, писар окр. суда
Светислав Ђ. Пантелић, помоћник начелства

Пожаревац

Владимир М. Тајсић, судија окр. суда
Коста З. Јездић, судија окр. суда
Коста М. Ј. Савичевић, судија окр. суда
Милош М. Јоксимовић, писар окр. суда
Панга Ј. Дробњак, начелник окр.
Светислав М. Новаковић, писар окр. суда
Сретен Делић, председник окр. суда

Прокуље.

Урош Кнежевић, начелник окружни

Рума

Др. Миша А. Поповић, адвокат

Сокоп

Љубомир Обрадовић, начелник ср. космајског

Ст.-Бечеј

Др. Арон Војновић, адвокат

Ужице

Антовије С. Поповић, председн. окр. суда
 Димитрије Карић, секретар окр. суда
 Милош П. Николић, писар окр. суда
 Никола Ј. Николић, писар окр. суда
 Стеван М. Поповић, судија окр. суда

Чачак

Михаило Л. Стојединовић, писар окр. суда
 Милош П. Катанић, писар окр. суда
 Радисав Милошевић, судија окр. суда
 Радомир Тијанић, писар окр. суда
 Ђорђе К. Молеровић, писар окр. суда
 Ђорђе П. Булић, председник окр. суда

Шабац

Димитрије В. Божић, судија окр. суда
 Јован Николић, судија окр. суда

Ђурија

Агатон Брајовић, секретар окр. суда
 Васа Јовановић, судија окр. суда
 Јован С. Тодоровић, писар окр. суда
 Милош П. Туцаковић, писар окр. суда

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А